

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

DOI: 10.34015/2523-4552.2020.1.13
УДК 343.9:[343.37+343.55](477)“193”

Головко О. М.,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри державно-правових
дисциплін Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
ORCID: 0000-0003-1770-9027

Греченко В. А.,
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-6046-0178

1938 РІК В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглядаються питання, пов'язані зі зміною структури НКВС та основними аспектами діяльності міліції у 1938 р. Висвітлено питання про організаційне зміцнення діяльності ДАІ, ідейно-політичне виховання працівників міліції у дусі «відданості ідеям соціалізму і безпощадної боротьби з ворогами народу». Показано, як здійснювалася протидія деяким видам злочинів, зокрема грабежам, крадіжкам. Аналізуються основні недоліки в роботі міліції. Цей аспект діяльності міліції політизувався, що було характерним для того часу.

Ключові слова: 1938 рік; протидія злочинності; НКВС; міліція; охорона громадського порядку.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с изменением структуры НКВД и основными аспектами деятельности милиции в 1938 г. Отражены вопросы организационного укрепления деятельности ГАИ, идейно-политического воспитания работников милиции в духе «преданности идеям социализма и беспощадной борьбы с врагами народа». Показано, как осуществлялось противодействие некоторым видам преступлений в это время, в частности грабежам, кражам. Анализируются основные недостатки в работе милиции, которые отмечались и тогдашним руководством НКВД. Этот аспект деятельности милиции политизировался, что было характерным для того времени.

Ключевые слова: 1938 год; противодействие преступности; НКВД; милиция; охрана общественного порядка.

Постановка проблеми. Управління суспільством спирається, передусім, на юридичну, правову базу. Її формування має багаторічну історію, без аналізу якої створення повноцінної правової системи забезпечення громадського порядку робиться нездійсненним. Неможливо планувати розвиток суспільства, не забезпечивши безпеку його існування, а це, у свою чергу, неможливо без осмислення уроків минулого, отже, вивчення правового регулювання способів підтримки громадського порядку в історичній перспективі є важливим і значимим. Особливе місце в історії України займають 1930-ті роки, як найтрагічніший та найдраматичніший період, оскільки він пов'язаний з колективізацією та Голодомором, масовими репресіями 1937–1939 рр. У цьому ряду знаходиться і той відрізок часу, який ми обрали для свого дослідження – 1938 рік. Міліція була активним учасником усіх тих подій, про які ми згадували, і її роль була неоднозначною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти цієї теми досліджувалися А. Є. Шевченком [1], П. П. Михайленком [2], І. В. Павловською [3], І. О. Лесь [4]. Проте, в усіх цих роботах вивчалися лише деякі основні напрями діяльності міліції, наприклад, правові засади діяльності ОВС на транспорті (А. Є. Шевченко) чи становлення та розвиток дисциплінарних правовідносин в органах міліції (І. О. Лесь). Крім того, вони охоплюють дуже значні історичні періоди і 1938 року приділяється незначна увага. Отже, до цього часу ніхто з істориків права спеціа-

льно не досліджував, чим характеризувався 1938 рік в історії міліції УРСР.

Постановка завдання. Враховуючи недостатню розробленість теми, автори поставили собі за мету висвітлити основні зміни в організації міліції в 1938 р. та розкрити її роль у протидії деяким видам злочинів у вказаний період. Ця проблематика є достатньо широкою, тому ми спеціально не досліджували деякі з напрямів діяльності міліції в цей час, зокрема боротьбу проти бандитизму, протидію економічній злочинності та роль міліції в репресіях 1937–1939 рр., оскільки це є предметом інших наших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу. У 1938 р. продовжувалися пошуки шляхів оптимізації структури органів внутрішніх справ. 13 вересня 1938 р. Політбюро ЦК ВКП(б) розглянуло 8 пунктом порядку денного питання «Про зміну організаційної структури НКВС СРСР». Було вирішено: 1) на зміну постанови ЦК ВКП(б) від 28-го березня 1938 року (пр. № 60, п. 7) утворити в системі Народного Комісаріату Внутрішніх Справ СРСР три головні управління: Перше Головне Управління – Державної Безпеки. Друге Управління – Економічне. Третє Головне Управління – Транспортне. Виділити із складу Наркомвнусправ і передати Раднаркому СРСР – Головне управління геодезії і картографії, утворивши при РНК СРСР Головне управління геодезії і картографії. Затвердити начальником Першого Головного Управління Державної Безпеки НКВС СРСР тов. Берію Л. П. Затвердити заступником начальника

Першого Головного Управління НКВС СРСР тов. Меркулова В. М. [5, с. 638–639].

29 вересня 1938 р. уже урядовим рішенням Л. П. Берію було призначено начальником Головного управління державної безпеки (ГУДБ НКВС СРСР). Після призначення було доведено ще новішу структуру НКВС СРСР: ГУДБ, Головне економічне управління (ГЕУ), Головне транспортне управління (ГТУ), Головне управління прикордонних та внутрішніх військ (ГУПВВ), Головне управління робітничо-селянської міліції (ГУРСМ), ГУТАБ (ГУЛАГ), ГУШОСДОР, ГУПО, Головне тюремне управління, Головне архівне управління (ГАУ), Адміністративно-господарче управління (АХУ), Дальбуд (ГУБДБ), 1 спецвідділ (обліко-реєстраційний), 2 спецвідділ (опертехніки), 3 спецвідділ (обшуки, арешти, зовнішнє спостереження), Центральний відділ актів громадського стану (ЦВАГС), Центральний планово-фінансовий відділ (ЦПФВ), Відділ кадрів (ВК), Переселенський відділ, Особливоуповноважений НКВС СРСР, Особливе конструкторське бюро (ОКБ), Бюро по прийому та розгляду скарг, Інспекція з котлонагляду, Секретаріат НКВС СРСР [6, с. 643–645].

25 листопада 1938 року Берія змінив Єжова на посту наркома внутрішніх справ [7, с. 105–106]. Саме тоді була написана «Пісня чекістів», датована 1938 р., з рядками: «Вперед за Сталиным ведет нас Берия, Мы к зорям будущим уверенно идем [8, с. 64].

Наркомом внутрішніх справ УРСР з січня по листопад 1938 р. був О. І. Успенський [9, с. 562]. 1938 року НКВС УРСР отримав колишню будівлю ЦК КП(б)У за адресою: м. Київ,

вул. Володимирська, 33, де органи державної безпеки розташовуються і нині.

Репресії 1937–1938 рр. торкнулися і працівників органів внутрішніх справ, що значно послабило їхню діяльність та кадровий потенціал. За офіційними даними, всього було репресовано 1199 лише керівних працівників НКВС УРСР [10, с. 6].

З метою посилення політичної, агітаційно-пропагандистської роботи в підрозділах міліції політвідділ ГУРСМ СРСР 21 квітня 1938 р. прийняв спеціальне Положення про багатотиражні газети в органах РСМ НКВС СРСР.

У ньому вказувалося, що завданням багатотиражних газет в органах РСМ є: «згуртувати працівників РСМ навколо ВКП (б) і вождя народів тов. Сталіна, допомогти їм опанувати більшовизм, виховувати їх у дусі радянського патріотизму і безмежної відданості соціалістичній батьківщині; виховувати працівників РСМ у дусі пролетарського інтернаціоналізму, високої класової революційної пильності, збереження чекістської таємниці, ненависті і готовності до нещадної боротьби з ворогами народу; забезпечити високу чекістсько-міліційну дисципліну, зразкове несення служби і високу якість політичної і спеціальної підготовки; боротися за підвищення культурного рівня працівників РСМ» тобто містився звичайний набір пропагандистських штампів середини 1930-х років з обов'язковими ритуальними поклонами у бік «великого вождя» та заклинаннями – закликами до «ненависті та нещадної боротьби з ворогами народу».

Щодо змісту багатотиражних газет, то тут теж все було у суворих

рамках тоталітарного режиму. Часописи повинні були «систематично висвітлювати і роз'яснювати найважливіші внутрішні і міжнародні події, рішення партії і радянського уряду, висвітлювати завдання і хід соціалістичного будівництва, знайомити з прийомами і методами підривної роботи ворогів народу; роз'яснювати завдання НКВС, органів РСМ, кожного міліційного працівника; систематично висвітлювати стан партійної, комсомольської, громадської роботи, хід соцзмагання; розміщувати художні твори і відгуки міліційних працівників на книги, кінофільми, спектаклі, огляди стінгазет». Видно, що всі вище вказані завдання були у дусі часу і цікаво було б ознайомитися з відгуками міліціонерів на книги, кінофільми, спектаклі.

У Положенні, як це вимагалось, «основним методом роботи багатотиражних газет повинна була бути більшовицька критика і самокритика». Категорично заборонялося розміщати в газетах: секретні накази, директиви і витяги з них; нумерацію, дислокацію, чисельність частин і органів, а також які б то не було цифрові дані, що розшифровують цю чисельність або ступінь бойової підготовки, дисципліни, політико-морального стану частини, відділення в цілому; які б то не було матеріали і дані, що розшифровують спеціальні завдання і методи оперативно-службової і бойової роботи частин і підрозділів РСМ. Видавати багатотиражну газету, а також припинити її випуск можна було тільки з дозволу політвідділу ГУРСМ НКВС СРСР [11, с. 154–155].

У 1938 р. продовжувалося організаційне зміцнення ДАІ. З «Інструкції про роботу пікетів автодорожнього

нагляду Державтоінспекцією УРСМ» в 1938 р. почалося будівництво місцевих відділів ДАІ. Відповідно до наказу НКВС СРСР № 463 у 1938 р. в службі автодорожнього нагляду Державтоінспекції створювалися спеціалізовані дорожні пікети, які стали прообразом стаціонарних постів міліції (СПМ) і контрольно-перепускних пунктів (КПП). Пікети встановлювалися на найважливіших приміських і міжміських автомагістралях, курортних і туристських дорогах. На них проводилися нагляд за дотриманням правил руху водіями транспорту і боротьба з порушеннями громадського порядку на дорогах, перевірка технічного стану автомашин прямо на лінії. Автоінспектори дорожніх пікетів виїжджали на аварії і події в районі обслуговування, спостерігали за станом доріг, мостів, залізничних переїздів і дорожніх знаків.

Разом з розширенням сфери діяльності і впливу Державтоінспекції, окремі напрями забезпечення безпеки руху були виведені з сфери її контролю. Так, у кінці 1938 р. медичні лабораторії ДАІ УРСМ, що здійснювали перевірку водійського складу, були ліквідовані. З того часу процедура медичного огляду шоферів і осіб, що проходили випробування в кваліфікованих комісіях ДАІ УРСМ, відбувалася в медичних установах органів Наркомздоров'я.

У квітні 1938 р. було прийнято рішення про створення Харківського відділення транспортної міліції, начальником якої тимчасово призначили Т. Юрченка. Створюються 7 лінійних відділів: Харків – Пасажирський, Основа, Полтава, Белгород, Лозова, Кременчук, Люботин; 13 оперпунктів: на станціях Суми, Богодухів, Нова Баварія, Балашовка, Ромни, Ромодан,

Мерефа, Красноград, Коломак та ін., 14 лінійних постів: Кириківка, Смородіно, Чугуєв, Кобеляки, Левада, Новоселівка, Миргород, Козача Лопань та ін. [12, с. 15, 16–18].

З 1 квітня 1938 р. (наказ № 96) для співробітників РСМ на залізничному транспорті вводилися нові головні убори: а) кашкет з бірюзовим околишем і кантами і малиновою тулією, лакованим шкіряним козирком і ремінцем підборіддя на малих гудзиках; знак – металевий герб СРСР існуючого зразка; б) шапка-фінка коричневого хутра з малиновим верхом; знак – металевий герб СРСР існуючого зразка. Цим же наказом для усіх інших співробітників РСМ молодшого начальницького і рядового складу вводиться аналогічна шапка-фінка, але з верхом сіро-зеленого кольору і встановленим знаком (сріблястий герб СРСР). Влітку 1938 року (наказ № 383) для усього особового складу РСМ вводиться нова шинель зразка прийнятого у військах НКВС (пальто – реглан і плащ – реглан відмінюються), з драпу сіро-зеленого кольору, з червоним кантом по краю коміра і обшлагоу. На комірі – петлиці встановленого зразка. На правому рукаві для начскладу – металевий герб СРСР як на гімнастерці або кітелі. У липні 1938 р. (наказ № 439) уведені нові кашкети для начальницького і молодшого начальницького і рядового складу РСМ. Кашкети повторювали зразок, затверджений для співробітників транспортної міліції, – але з сіро-зеленою (у начскладу) або сірою тулією. Нарешті, в грудні начсклад отримав в якості зимової форми шапку-фінку як і для рядового складу, але з відповідним позолоченим гербом СРСР [13].

1938 року з метою поліпшення взаємодії між органами ВВРСВ і прокуратури видається спільний наказ НКВС СРСР і Прокуратури СРСР «Про заходи по посиленню боротьби із спекуляцією». Він передбачав, зокрема, тіснішу співпрацю органів внутрішніх справ і прокуратури у боротьбі із спекуляцією, особливо її організованими формами.

Успіхи міліції у протидії злочинності відзначалися у наказах наркома внутрішніх справ. У одному з них, датованому 29 вересня 1938 р., відзначалося: «21 липня ц. р. в місті Одесі, на Пролетарському бульварі невідомими особами, озброєними фінськими ножами, були пограбовані чотири студенти. З серпня цього року в Парку культури й відпочинку ім. Шевченка був пограбований студент Белокобилов. В обох випадках провідник службово-розшукової собаки сержант міліції тов. Мельник, вміло застосувавши собаку, виявив грабіжників. Затримано 9 чоловік, які зізналися як у вчиненні зазначених грабежів, так і в інших злочинах. Пограбоване майно повернуто потерпілим. За вміле застосування розшукової собаки у важких умовах для її роботи сержантові міліції тов. Мельнику оголосити подяку й нагородити місячним окладом зарплати» [14, с. 272].

Про це часто писали й газети. Так, газета «Пролетарська правда» у номері від 26 листопада 1938 р. повідомляла про досягнення працівників Канівського районного відділку робітничо-селянської міліції, які викрили і заарештували групу хатніх злодіїв з 9 осіб, на чолі якої стояв злочинець М. Бондаренко. Ця зграя протягом довгого часу оперувала на території Корсунського, Черкаського,

Переяславського і Канівського районів і обкрадала колгоспників. Злодії встигли вчинити кілька десятків крадіжок. Під час затримання у них відібрана велика кількість покрадених речей, які зараз пізнаються потерпілими і повертаються їм» [15].

У 1938 р. криміногенна ситуація на вокзалах була досить напруженою. Як згадував ветеран міліції, колишній начальник Харківського відділення транспортної міліції Т. Юрченко, «черговий [по відділенню] був завалений роботою. Він ледве встигав приймати заяви про крадіжки. Про крадіжки документів заяви не приймалися – такі випадки просто заносилися в загальний список. Багато крадіжок ще тоді здійснювалися методом підсадки: злодійка знайомилася з пасажиркою, входила до неї в довіру, а коли та відходила і просила приглянути за речами – крала їх» [12, с.16].

17 вересня 1938 р. видано циркуляр народних комісарів внутрішніх справ Союзу РСР «Про недоліки в роботі міліції по охороні громадського порядку». У ньому відзначалося істотні недопрацювання у цій сфері діяльності міліції. Міліційні пости виставлялися по дислокації, що не змінювалася роками і без урахування оперативної потреби. Базари, сади, кіно і інші громадські місця були недостатньо забезпечені постовою службою, міста в нічний час охоронялися погано. Для постів використовувалося незначне число міліціонерів; так – впродовж 1937 р. в середньому щодо би на пости виставлялося тільки від 15 до 30 % наявного складу.

Оскільки циркуляр датовано 1938 роком, то він не міг обійтися без обвинувачень на адресу «ворогів народу». Зокрема, в ньому говорило-

ся, що «міліційна охорона місць, найбільш уражених кримінальними проявами, в деяких випадках була незабезпечена і є результатом прямої шкідницької діяльності нині викритих ворогів народу, що пробралися в міліцію» [16, с. 640].

Далі йшлося про те, що підготовкою міліціонерів займаються погано і тому постовий міліціонер ще не став найближчим помічником оперативного працівника у справі боротьби з кримінальною злочинністю, міліціонерам не прищеплюється інтерес до оперативної роботи. Інструктаж на розведенні носить загальний характер, без вказівки особливостей постів. Командир і політрук взводу, відповідальні за підготовку, виховання міліціонерів і правильне несення ними служби, виконання цих завдань не забезпечують. Зовнішній вигляд міліціонерів неохайний, військова виправка відсутня, в поведженні з громадянами допускається грубість і неухважність. Несення постової служби перевіряється формально. Частенько перевіряючі усю перевірку зводять до встановлення самого факту знаходження міліціонера на посту і ніяких вказівок постовому міліціонерові не дають. Негласна перевірка якості несення постової служби абсолютно не застосовується. Патрульна служба застосовується явно недостатньо, причому абсолютно не практикується патрулювання без форменого одягу, під керівництвом оперативних працівників служби і ВКР, хоча це у боротьбі з кримінальною злочинністю може і повинне дати позитивні результати. Такі види міліційної служби, - як обходи підозрілих місць, секрети та ін. застосовуються дуже рідко і без урахування оперативних матеріалів.

Кавалерійські частини міліції для охорони громадського порядку використовуються мало. Дільничні інспектори, основним завданням яких є охорона громадського порядку і боротьба з кримінальною злочинністю, в оперативну роботу майже не втягнуті.

І знову в циркулярі наголошувалося на недоліках у боротьбі міліції з антирадянськими елементами: «Байдуже ставлення міліції до використання двірників привело до проникнення на цю роботу класово-чужого і кримінального елемента. Перевірка двірників в 22 краях й областях виявила: колишніх городових і білих офіцерів – 302, засуджених 566 злодіїв, перебіжчиків, куркулів – 559 і т.і. Особливо велика засміченість виявлена серед двірників в Ленінграді, Орловській, Вінницькій областях і Вірменській РСР. Наркомат вимагав рішуче перебудувати роботу й усунути вказані недоліки [16, с. 642–643].

У досліджуваній період відбувалося посилення правового регулювання у сфері обігу зброї. Наприклад, на придбання малокаліберних рушниць відповідно до Постанови РНК СРСР від 15 лютого 1938 р. № 170 необхідно було заздалегідь отримати дозвіл в робітничо-селянській міліції НКВС, для придбання гладкоствольної зброї необхідно було мати мисливський квиток (Постанова РНК СРСР від 29 листопада 1940 р. № 2427). Також держава передбачила обмеження на придбання мисливцем-любителем більше двох, а мисливцем-промисловиком більше п'яти гладкоствольних рушниць [17].

Критика на адресу роботи міліції в 1938 р. звучала досить часто. В

циркулярі ГУРСМ НКВС СРСР від 16 серпня 1938 р. вказувалося, що практика минулих років показала, що обслуговування населення органами РС міліції робиться погано. Розбір заяв і скарг затримується. До керівного складу управлінь міліції республік, країв і областей доступ український, а у ряді випадків – абсолютно неможливий, у зв'язку зі встановленням перепускної системи (Вірменська і Азербайджанська РСР, Ростовська область й інші). Громадяни, які бажають подати заяву або скаргу, повідомити ті або інші відомості у справах, що стосуються роботи органів міліції або про недоліки її, – зробити цього не можуть [18, с. 635].

З метою поліпшення обслуговування населення пропонувалося: «В усіх управліннях РС міліції республік, країв, областей і міст організувати для прийому заяв і скарг громадян спеціальні кімнати, з вільним в них доступом, без пропусків. Прийом робити у формі бесіди, не перетворюючи на допит заявників. Прийом громадян робити впродовж усього робочого дня з усіх питань роботи органів РС міліції, вивісивши в приймальні оголошення про те, в які години і з яких питань робиться прийом. По усіх скаргах або претензіях тут же на місці давати вичерпні відповіді, за винятком тих з них, по яких потрібно розслідування або перевірку» [18, с. 635]. Слід відзначити, що цей циркуляр мав достатньо конкретний та діловий характер і реально був спрямований на покращення роботи міліції з населенням, хоча і відбивав специфіку того часу, коли поруч з ліквідацією реальних недоліків, йшов пошук ворогів народу та «переродженців».

Висновки. Отже, 1938 рік в історії міліції УРСР був досить насичений різноманітними подіями. Змінювалася структура НКВС, його керівництво в СРСР та в УРСР, що не могло не вплинути на організацію та діяльність міліції. Продовжувалася протидія злочинності, яка в цілому була успішною, хоча й не такою, як це ві-

дображалося в парадних звітах. Цей аспект діяльності міліції політизувався, злочини, за тодішньою термінологією, «організовували вороги народу та шкідники». Частина співробітників міліції була піддана репресіям, що теж вплинуло на результативність її діяльності.

Список використаних джерел

1. Шевченко А. Є. Правові засади діяльності органів внутрішніх справ УРСР на транспорті у першій половині ХХ ст. (історико-правове дослідження) : дис. докт. юрид. наук: 12.00.01. Донецьк, 2007. 475 с.
2. Михайленко П. Міліція України радянського періоду (1923–1940 рр.). *Міліція України*. 2003. № 9. С. 18–20.
3. Павловська І. В. Організаційно-правові засади забезпечення законності в діяльності органів міліції УСРР (УРСР) (1919 – перша половина 1941 року) : дис. канд. юр. наук: 12.00.01. Київ, 2016. 239 с.
4. Лесь І. О. Становлення та розвиток дисциплінарних правовідносин в органах міліції УСРР–УРСР (1919–1991 рр.) : дис. канд. юр. наук: 12.00.01. Харків, 2016. 218 с.
5. Об изменении организационной структуры НКВД СССР: постановление Политбюро ЦК ВКП(б) 13 сентября 1938 г. *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)*. Т. 4: Народний комісаріат внутрішніх справ Радянської України: реорганізації, зміна статусу, правових основ, основні напрями діяльності (грудень 1930 р. – 21 червня 1941 р.) / За заг. ред. А. Б. Авакова. Міністерство внутрішніх справ України; Державний науково-дослідний інститут МВС України. Харків : Мачулін, 2015. С. 638–639.
6. О структуре НКВД СССР: постановление Политбюро ЦК ВКП(б) 23 сентября 1938 г. С. 643–645.
7. Соколов Б. В. Берия: судьба всесильного наркома. Москва : Вече, 2003. 432 с.
8. Жирнов Е. «Лучезарною звездой друг наш Берия сияет». *Коммерсант-Власть*. 2008. № 50. С. 64.
9. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. Київ : Абрис, 1997. 608 с.
10. Голушко М. М. Передмова. *Шляхами чекістської долі*: збірник / упорядник В. А. Попик. Київ : Політвидав, 1988. 271 с.
11. Положение о многотиражных газетах в органах РКМ НКВД СССР *Михайленко П. П., Кондратьев Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах* : у 3 т. Київ : Генеза, 1997. Т.2: (1917–1945). С. 154–155.
12. Милиция Южной: Краткий исторический очерк в документах, печатных и фотоматериалах/ Н. С. Супрунов, Г. П. Колесников, Н. И. Синдеева и др. Харьков : УМВД Украины на ЮЖД, 1998. 140 с.
13. Про нову форму одягу для працівників РС міліції. *На варті соціалізму*. Полтава. 1938. 29 серпня.
14. Про пограбування студентів: наказ народного комісара внутрішніх справ УРСР 29 вересня 1938 р. *Михайленко П. П., Кондратьев Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах* : у 3 т. Київ : Генеза, 1997. Т. 2: (1917–1945). С. 272.

15. Викриті злочини. *Пролетарська правда*. Київ. 1938. 26 листопада.
16. О недостатках в работе милиции по охране общественного порядка: циркуляр народных комиссаров внутренних дел Союза ССР. *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)*. Т. 4: Народний комісаріат внутрішніх справ Радянської України: реорганізації, зміна статусу, правових основ, основні напрями діяльності (грудень 1930 р. – 21 червня 1941 р.) / За заг. ред. А. Б. Авакова. Міністерство внутрішніх справ України; Державний науково-дослідний інститут МВС України. Харків : Мачулін, 2015. С. 640.
17. Шмидт А. А. Этапы развития разрешительной системы в сфере контроля за оборотом взрывчатых материалов промышленного назначения. *Современная высшая школа: инновационный аспект*. 2008. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/etapy-razvitiya-razreshitelnoy-sistemy-v-sfere-kontrolya-za-oborotom-vzryvchatyh-materialov-promyshlennogo-naznacheniya/viewer> (дата звернення: 12.02.2020).
18. Об организации комнат для приема граждан в органах РК милиции: циркуляр ГУ РК милиции НКВД СССР 16 августа 1938 г. *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)*. Т. 4: Народний комісаріат внутрішніх справ Радянської України: реорганізації, зміна статусу, правових основ, основні напрями діяльності (грудень 1930 р. – 21 червня 1941 р.) / За заг. ред. А. Б. Авакова. Міністерство внутрішніх справ України; Державний науково-дослідний інститут МВС України. Харків : Мачулін, 2015. С. 635.

References

- Shevchenko, A. Ye. (2007). *Pravovi zasady diyalnosti organiv vnutrishnih sprav URSR na transporti u pershij polovini XX st. (istoriko-pravove doslidzhennya)*. (Dis. dokt. jurid. nauk). Doneck [in Ukrainian].
- Mihajlenko, P. (2003). *Miliciya Ukrayini radyanskogo periodu (1923–1940 rr.)*. *Miliciya Ukrayini*, 9, 18–20 [in Ukrainian].
- Pavlovska, I. V. (2016). *Organizacijno-pravovi zasady zabezpechennya zakonnosti v diyalnosti organiv miliciji USRR (URSR) (1919 – persha polovina 1941 roku)*. (Dis. kand. jur. nauk). Kiyiv [in Ukrainian].
- Les, I. O. (2016). *Stanovlennya ta rozvitok disciplinarnih pravovidnosin v organah miliciji USRR–URSR (1919–1991 rr.)*. (Dis. kand. jur. nauk). Harkiv [in Ukrainian].
- Avakov, A. B. (red.). (2015). *Ministerstvo vnutrishnih sprav Ukrayini: podiyi, kerivniki, dokumenti ta materialy (1917–2017 pp.)*. Т. 4. Ministerstvo vnutrishnih sprav Ukrayini; Derzhavnij naukovo-doslidnij institut MVS Ukrayini. Kharkiv: Machulin [in Ukrainian].
- Sokolov, B. V. (2003). *Beriya: sudba vsesilnogo narkoma*. Moskva: Veche [in Russian].
- Zhirnov, E. (2008). «Luchezarnoyu zvezdoyu drug nash Beriya siyaet». *Kommersant-Vlast*, 50, 64 [in Russian].
- Shapoval, Yu., Pristajko, V., Zolotarov, V. (1997). *ChK-GPU-NKVD v Ukrayini: osobi, fakti, dokumenti*. Kiyiv: Abris [in Ukrainian].
- Golushko, M. M. (1988). *Peredmova. Shlyahami chekistskoyi doli: zbirnik / uporyadnik V. A. Popik*. Kiyiv: Politvidav [in Ukrainian].
- Mihajlenko, P. P., Kondratyev, Ya. Yu. (1997). *Istoriya miliciji Ukrayini u dokumentah i materialah: u 3 t.* Kiyiv: Geneza [in Ukrainian].
- Shmidt, A. A. (2008). *Etapy razvitiya razreshitelnoj sistemy v sfere kontrolya za oborotom vzryvchatyh materialov promyshlennogo naznacheniya. Sovremennaya vysshaya shkola: innovacionnyj aspekt*, 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/etapy-razvitiya-razreshitelnoy-sistemy-v-sfere-kontrolya-za-oborotom-vzryvchatyh-materialov-promyshlennogo-naznacheniya/viewer> (data zvernennya: 12.02.2020) [in Russian].

O. Holovko, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of State and Legal Subjects Department of the School of Law of V. N. Karazin Kharkiv National University

ORCID: 0000-0003-1770-9027

V. Grechenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Head of the Chair of Social and Humanitarian Sciences of the Faculty No. 6 of the Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-6046-0178

1938 in the organization and activities of the Militia of Ukraine

The questions related to the change of structure of NKVS and basic aspects of activity of militia in 1938. These questions are scantily explored are examined in the article. 1938 in history of militia of URSR was saturated enough by various events. The searches of ways of optimization of structure of organs of internal affairs proceeded. Changes took place in guidance of NKVS of the USSR and Ukrainian SSR. A question is reflected about the organizational strengthening of activity of GAI, ideological and political education of workers of militia in a spirit "devotion to the ideas of socialism and merciless fight against the enemies of people". Changes took place in the form of employees of militia. It is shown, as counteraction to some types of crimes came true in this time, in particular by robberies, thefts that were most widespread. Basic defects are analysed in-process militia, that was marked of that time guidance of NKVS. Militia posts were proposed on distribution that did not change for years and case-insensitive operative necessity. Markets, gardens, cinemas and other public places, were provided not enough with militia, cities in a night-time were guarded badly. For posts the insignificant number of militiamen was used. This aspect of activity of militia was politicized, that had been by characteristic for that time. Counteraction of criminality, that on the whole was successful, though not such, as it was represented in parade reports.

Keywords: 1938; counteraction to criminality; NKVS; militia; protection of public order.